

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากที่ประเทศเมียนมาร์ได้รับเอกราชเมื่อ พ.ศ.2491 ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 7 ภาค คือ ภาคสะกาย ภาคมณฑลเย่ ภาคมะกวย ภาคพะโค ภาคย่างกุ้ง ภาคอิระวดี และภาคตะนาวศรี ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนชาติเมียนมาร์ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีกว่า 7 ชาติพันธุ์ ได้ถูกแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 รัฐ คือ รัฐคะฉิ่น รัฐฉิ่น รัฐยะไข่ รัฐคะเรนยี (กะยาห์) รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และรัฐฉาน รัฐต่าง ๆ เหล่านี้มีหัวหน้ารัฐเป็นผู้ปกครองแต่ขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลางเมียนมาร์ ต่อมาใน พ.ศ.2505 นายพลเนวิน ได้ก่อการปฏิวัติและยกเลิกผู้ปกครองรัฐต่าง ๆ แต่เขตการปกครองไว้โดยขึ้นตรงต่อรัฐบาลทหารของเมียนมาร์ หลังจากที่ยกทัพเมืองไต (Mong Tai Army : MTA) ภายใต้การนำของ ชุนसा ได้วางอาวุธให้กับเมียนมาร์ในเดือนมกราคม พ.ศ.2539 แล้ว เพื่อป้องกันการก่อตัวขึ้นมาใหม่ และการตัดฐานกำลังบำรุงของกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ จึงเกิดการบังคับประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชนบทในภาคใต้ และภาคตะวันออกของรัฐฉาน ให้เคลื่อนย้ายจากชนบทเข้าไปอยู่ในตัวเมืองและชานเมือง โดยกำหนดเวลาของการเคลื่อนย้ายให้แล้วเสร็จภายใน 3-5 วัน หากพื้นที่กำหนดดังกล่าวแล้วอาจถูกทรมานหรือยิงตาย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดเหตุการณ์สังหารหมู่ เผาหมู่ ทารุณกรรมและการข่มขืนอย่างมากระหว่าง พ.ศ.2536-พ.ศ.2545 ประชาชนที่ถูกจับได้ได้แบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม บางส่วนอพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย เมียนมาร์ ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่เข้ามาอาศัยทำงานรับจ้าง รวมถึงการติดต่อค้าขายโดยพาหนะวัวต่างของชาวไทย นอกจากนี้ยังมีชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน หลบหนีเข้ามาเป็นสมณเพศ (ชูลิทธิ์ ชูชาติ, 2551)

การที่ชาวไทใหญ่อพยพหนีเข้ามายังประเทศไทย ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้นนั้น นอกจากเป็นการอพยพเพื่อหลีกเลี่ยงภัยจากการปราบปราม และเพื่อวัตถุประสงค์การทำงานทำ และในขณะเดียวกันก็ได้นำพาเอาพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของตนเองมาด้วย บรรพบุรุษของชาวไทใหญ่นั้นนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 พุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามา

ในหมู่ชาวไทยใหญ่ซึ่งนับถือผี ในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง (พ.ศ.2091-พ.ศ.2124) ซึ่งเป็นกษัตริย์เมียนมาร์ที่ยิ่งใหญ่ มีความสามารถด้านการรบ การปกครอง และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา พระองค์ทรงพยายามให้ชาวไทยใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ด้วยการห้ามไม่ให้มีการปฏิบัติที่ผิดหลักพระพุทธศาสนา ทรงสร้างศาสนสถานในพระพุทธศาสนาจำนวนมากในรัฐฉาน ทรงนิมนต์พระภิกษุที่มีความรู้ มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชาวไทยใหญ่ ทำให้ชาวไทยใหญ่เลื่อมใสศรัทธาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่ามีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาอื่น ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาควบคู่กับการนับถือผี มีอิทธิพลอย่างมากต่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และความเชื่อที่มีผลต่อการเกิดความสามัคคี ในกลุ่มชนชาติพันธุ์ของตน และด้วยระบบความเชื่อดังกล่าว ได้ส่งผลให้วัดกลายเป็นพื้นที่ทางสังคมของชาวไทยใหญ่ สำหรับการทำกิจกรรมทางศาสนาหรือความเชื่ออยู่ตลอดเวลา ซึ่งปานแพร เชาว์นัประยูร (2550) และศิวัช นนทะวงษ์ (2553) กล่าวถึงชาวไทยใหญ่ในทำนองเดียวกันว่า เป็นกลุ่มชนชาติที่รักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้เป็นอย่างดี ดังที่พบเห็นชุมชนชาวไทยใหญ่ในบริเวณต่าง ๆ ของเชียงใหม่ ยังคงรักษาเอกลักษณ์สืบทอดทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่าง ๆ เอาไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น กลุ่มชนชาวไทยใหญ่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น จากการวิจัยของปานแพร เชาว์นัประยูร (2550) ได้พบว่า ชาวไทยใหญ่ที่อพยพถิ่นฐานเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ มีการอพยพเคลื่อนย้ายในขณะที่ดำรงสมณเพศภิกษุอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าชาวไทยใหญ่นิยมให้บุตรหลานของตนเองบวชสามเณร (บวชสามเณร) เพื่อเข้ามาศึกษาในวัด รวมทั้งการอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ก็ยังอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวไว้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีจำนวนผู้เข้าบวชสามเณรน้อยลงบ้างก็ตาม เช่นเดียวกับการวิจัยของสุทัศน์ กันทะมา (2542) ที่พบว่าชาวไทยใหญ่ในตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังคงอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวไว้อย่างเหนียวแน่นจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ มีฐานะเป็นทั้งศูนย์กลางการพัฒนารัฐบาลส่วนภูมิภาคของภาคเหนือ และเป็นจังหวัดชายแดนของประเทศ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับรัฐฉานประเทศพม่า พบว่ามีการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนจากประเทศเมียนมาร์ โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยใหญ่เป็นจำนวนมาก กลายมาเป็นคนพลัดถิ่นและเป็นผู้ใช้แรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ มักพบเห็นเป็นแรงงานอยู่ทั้งในสถานที่ก่อสร้าง โรงงาน สวนส้ม ตลาด ร้านอาหาร ฯลฯ ของจังหวัดเชียงใหม่ (ออมสิน บุญเลิศ, 2551) รวมทั้งพบว่าชาวไทยใหญ่ที่อพยพเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากจะเข้ามาหางานทำแล้ว ยังมีพระภิกษุชาวไทยใหญ่ อพยพเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเช่นกัน (ปานแพร เชาว์นัประยูร, 2550) ชูสิทธิ์ ชูชาติ (สัมภาษณ์ธันวาคม, 2551) ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เชียงใหม่ ว่าพระภิกษุชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันนี้มีทั้งผู้อพยพย้ายถิ่นมาจากรัฐฉานแล้วมาบรรพชาในวัดของ

ชาวไทใหญ่ หรือการอพยพหลบเข้าเมืองของไทใหญ่นั้นกระทำในขณะดำรงสมณเพศ รวมทั้งจากการออกสำรวจพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พบพระภิกษุไทใหญ่ที่พำนักอาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จำนวน 97 รูป รวมทั้งยังได้พบพื้นที่ที่เป็นชุมชนชาวไทใหญ่ในเขตศรีภูมิ ประตูช้างเผือก วัดป่าเป้า และป่านแปร เซาว์นัประยูร (2550) ได้รายงานไว้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนชาวไทใหญ่มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละ นอกจากนี้ยังมีชุมชนนอกเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ เช่น ชุมชนไทใหญ่ที่บ้านกาดและบ้านหัวฝาย อำเภอแม่วาง ซึ่งติดกับอำเภอสันป่าตอง ไทใหญ่ที่บ้านเมืองนะ ตำบลเมืองนะ บ้านนาหวาย บ้านโละป่าหาญ บ้านโป่งอาง บ้านห้วยไส เขตตำบลทุ่งข้าวพวงที่บ้านห้วยเป่า บ้านแม่ก้อน บ้านทุ่งข้าวพวง บ้านแม่จา บ้านห้วยนาทราย บ้านห้วยทรายขาวและบ้านขุนคอน อำเภอเชียงดาว ชุมชนไทใหญ่ที่จัดได้ว่าเป็นชุมชนใหญ่อีกแห่งหนึ่ง คือชุมชนไทใหญ่ที่อำเภอเวียงแหง บ้านเวียงแหง บ้านห้วยหก บ้านปางควาย บ้านกอลมใหม่ ตำบลเปียงหลวง ที่บ้านเปียงหลวง บ้านจอม บ้านห้วยไคร้ บ้านม่วงป้อก บ้านปางป้อ บ้านม่วงเครือ บ้านสามปู บ้านมหาธาตุและบ้านสันตวงติ

เนื่องจากพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์และผูกพันกับชาวไทใหญ่ มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน แต่กลับมีการอธิบายรายละเอียดของพระภิกษุไทใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับการอพยพโยกย้ายจากรัฐฉานมายังจังหวัดเชียงใหม่ น้อยมาก พบเพียงการวิจัยจำนวนหนึ่ง ดังเช่นการวิจัยของ ปานแพร เซาว์นัประยูร (2550) ที่ระบุว่า มีไทใหญ่บางรายอพยพย้ายถิ่นมาจังหวัดเชียงใหม่ ในขณะดำรงสมณเพศ ส่วนชาวไทใหญ่ทั้งที่มีอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว รวมทั้งกลุ่มที่เพิ่งอพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ นิยมเข้ามาทำบุญที่วัด สาเหตุที่ชาวไทใหญ่เลือกใช้วัดสำหรับการพบปะกันเพื่อการประกอบพิธีทางพุทธศาสนาตามที่ตนเองนับถือแล้ว การใช้วัดก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ช่วยลดความหวาดระแวงจากสังคมไทยและรัฐ ไทย เพราะชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่หลบหนีเข้ามาโดยผิดกฎหมาย การพบปะกันในวัด ไม่ได้รับการตรวจค้น จึงเป็นสถานที่ที่ค่อนข้างปลอดภัย ทำให้สามารถสร้างเครือข่ายที่แน่นแฟ้น จนเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีวัดเป็นที่พึ่งทางใจ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคมไทย ช่วยลดความตึงเครียด และความขัดแย้งภายในสังคมไทใหญ่อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในรายงานดังกล่าวยังได้อธิบายอีกว่า วัดนอกจากจะเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีทางศาสนาให้แก่ชาวไทใหญ่แล้ว ยังมีส่วนสำคัญในกระบวนการในการเตรียมตัวออกสู่ระบบเศรษฐกิจ เพราะจะทำให้ผู้บวชเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมไทย ภาษาไทยวัฒนธรรมไทย ในขณะที่เดียวกันนั้น ในระหว่างที่ชาวไทใหญ่ได้บวชเรียน ก็จะได้มีโอกาสรู้จักผู้คน รวมทั้งการออกมาเป็นนายจ้างหรือพ่อค้าเมื่อลาสิกขาออกมา จึงอาจกล่าวได้ว่าวัดเป็นสถานที่พักพิงและเตรียมตัว สำหรับชาวไทใหญ่ให้มีความพร้อมก่อนออกสู่ตลาดแรงงาน ที่รองรับกับชาวไทใหญ่จำนวนมากภายในจังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับ

การพบปะหรือวิธีการต่าง ๆ ของชาวไทใหญ่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (ธันวา เบญจวรรณ, 2553) เห็นว่า ชาวไทใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกับสังคมไทย มักอยู่ภายใต้แนวคิดแบบการจำแนกพวก (Exclusion) ไทใหญ่จึงกลายเป็นคนอื่นในสายตาคนไทย ชาวไทใหญ่จึงต้องมีกระบวนการปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมที่มีความแตกต่างให้มีความเหมือน หรือสอดคล้องกับคนกลุ่มใหญ่ในสังคม ดังนั้น จึงทำให้เห็นถึงบทบาทของวัดตลอดจนพระภิกษุไทใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้อง จนทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต หรือการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยที่แตกต่างไปจากเดิม

ผู้วิจัยเห็นว่าบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพไทใหญ่ เป็นเรื่องที่น่าสนใจ มีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง ในการปรับตัวเพื่อความอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างกลมกลืนและสงบสุข จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงงานไทใหญ่ ที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ใช้วัดเป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย พระภิกษุไทใหญ่ในวัดไทใหญ่นั้นมีการย้ายถิ่นอย่างไร การเข้ามาพำนักในวัดไทใหญ่หรือวัดทั่ว ๆ ไปในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาจังหวัดเชียงใหม่ และบรรพชาเป็นพระภิกษุอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนและกระบวนการย้ายถิ่น มีปัจจัยภายในและภายนอกอย่างไร ต่อการผลักดันให้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทย มาบรรพชาเป็นพระภิกษุและอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ และพระภิกษุไทใหญ่เหล่านี้มีบทบาทต่อแรงงานอพยพไทใหญ่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาประเทศไทยของพระภิกษุไทใหญ่
2. เพื่อศึกษาลักษณะและวิธีการย้ายถิ่นของพระภิกษุไทใหญ่
3. เพื่อศึกษาบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพชาวไทใหญ่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงสถานการณ์และปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเข้ามาประเทศไทยของพระภิกษุไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบถึงลักษณะและวิธีการย้ายถิ่น ของพระภิกษุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่
3. ทราบถึงบทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพชาวไทใหญ่

4 ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา หรือเกี่ยวกับการอพยพเคลื่อนย้ายประชาชนระหว่างประเทศ นำไปใช้สำหรับการกำหนดแนวทาง หรือวางแผนการให้ความช่วยเหลือ ป้องกัน สนับสนุนพระภิกษุไทใหญ่ให้ดำรงอยู่ในกรอบหรือทิศทางที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดหรือวางกรอบบทบาทของภิกษุไทใหญ่ที่มีต่อแรงงานไทใหญ่อพยพให้เหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับรัฐบาลเมียนมาร์ที่มีความเข้มงวดกวัดขั้นกับชนกลุ่มน้อย

ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่สำหรับการวิจัย

พื้นที่สำหรับวิจัย ได้แก่ วัดในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 28 วัด

ขอบเขตเนื้อหา

1. สถานการณ์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามาประเทศไทยของพระภิกษุไทใหญ่ ในจังหวัดเชียงใหม่มุ่งเน้นไปที่ 2 ปัจจัยหลักคือ ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยภายในประเทศเมียนมาร์ที่ผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นของพระภิกษุไทใหญ่ และปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่นของพระภิกษุไทใหญ่
2. ขั้นตอนกระบวนการย้ายถิ่นของพระภิกษุไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่
3. บทบาทของพระภิกษุไทใหญ่ต่อแรงงานอพยพชาวไทใหญ่

ขอบเขตของประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุไทใหญ่และแรงงานอพยพชาวไทใหญ่ในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยที่ปัจจุบันไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัดและแรงงานไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของเวลา

ระยะเวลาที่ใช้สำหรับการวิจัย 1 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

พระภิกษุไทใหญ่ หมายถึง ภิกษุที่มีสัญชาติไทใหญ่ และพำนักอยู่ในวัดต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมการประพฤตินที่แสดงออก ตามสถานภาพทางสังคมที่อยู่
คือบทบาทของพระภิกษุที่แสดงออกต่อแรงงานอพยพไทใหญ่

แรงงานอพยพชาวไทใหญ่ หมายถึง แรงงานต่างด้าวสัญชาติไทใหญ่ ที่เข้ามาหางานทำ
หรืออาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

ปัจจัยภายใน หมายถึง เจื้อนใจหรือปัจจัยในพื้นที่เดิมคือ รัฐฉาน ที่มีส่วนผลักดันให้
พระสงฆ์ไทใหญ่อพยพ หรือย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยภายนอก หมายถึง เจื้อนใจหรือปัจจัยนอกพื้นที่เดิม คือ ประเทศไทย หรือจังหวัด
เชียงใหม่ ที่มีส่วนให้พระสงฆ์ไทใหญ่อพยพหรือย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่

ประเทศเมียนมาร์ หมายถึง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยนี้ จะศึกษาเฉพาะพระภิกษุไทใหญ่รวมถึงสามเณรไทใหญ่ ที่จำพรรษาอยู่ที่วัด
ในจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น